

FRITHJOF II

Nr 2/2017
Høstens medlemsnummer

I denne utgaven kan du bl.a. lese om:

Status restaureringsarbeidet • Varperinger og fortøyningsfester
i Tjølling • Minner om en Losbestefar, Severin Andreassen
Svenner - min barndoms verden

MEDLEMSBLAD FOR
FRITHJOFNS VENNER

Redaksjonen:
Fredrik Lange-
Nielsen
Marit Ønvik
Brit Lehne

Bladets adresse
Frithjofs Venner Post-
boks 134 Sentrum
3251 Larvik

Bankgiro.
2510 14 79032

Venneforeningen:
Leder
Ronald Nilsen

Web- adresse
www.frithjof.no

Sats/layout,
trykking
Print Konsult,
Høgenhallveien 12
3158 Andebu

Takk til alle bidrags-
ytere. Ideer til stoff og
bilder er velkommen

Forsidebilde:
Redningseskøyta
Risør II under Colin
Archer Havne-
festival. Foto: Fredrik
Lange-Nielsen

Innhold

Kjære Frithjofs venner	3
Seilsesongen 2017	6
Tilbakeblikk på Colin Archer Havnefestival 2017	8
Sommerkveld i Viksfjord	10
Innkalling til Generalforsamling 2018	11
Restaureringsarbeidet, status for 2017	12
Ungdommer på tur i Larviksfjorden	15
Varperinger og fortøyningsfester i Tjølling	16
Slik varpet de	22
Maritime ord og uttrykk	23
Flaskepost fra FII-1897	25
Minner om en losbestefar, Severin Andreassen	27
Svenner - min Barndoms verden	29
Frithjofprodukter	37
Organisasjonsmodell	39

Norconsult

Rådgivende ingeniører

Kjære Frithjofs venner

En seilsesong med vår gamle los-skøyte på land hos båtbygger, og med med påfølgende store overraskelser som ble avdekket når dekkshytta og dekket ble fjernet har resultert i at vårt budsjett på 1,85 mill måtte re-vurderes og er nå satt til 2,95 mill inkl.mva.

Vår store utfordring nå er å fremskaffe til-sagn om ytterligere tilskudd på ca 1,1 mill innen utgangen av 1.kvartal 2018, for å kunne ferdigstille restaureringen til 2018 sesongen.

Vår beslutning høsten 2016 om å igang-sette utbedringen av skøyta av sikkerhets-messige grunner viser seg i ettertid veldig riktig etter det som er avdekket.

Det må også tilføyes at del av kostnads-økningen skyldes at vi i samråd med Riks-antikvaren gjør tiltak omkring tilbakeføring av skøyta mot først kjente foto fra 1904. Se foto.

Søknader om økning av tilskuddsram-mer er oversendt Riksantikvaren, Kul-turminnefondet og Stiftelsen UNI og vi «krysser fingrene» denne gangen også for positive tilbakemeldinger.

Det er etablert en god dialog med Riks-an-tikvaren v/ saksbehandler Tor Kristian Tors-vik, våre båtbyggere på Isegran, vårt team fra Frithjofs venner med restaureringen er godt igang med god hjelp av Larvikbankens mel-lomfinansieringslån og tildelte tilskudd som lå til grunn for oppstartsbudsjettet vårt på 1,85 mill.

Erling har etablert en god dialog med vår bankforbindelse Larvikbanken og holder en veldig god orden på økonomien vår. En stor

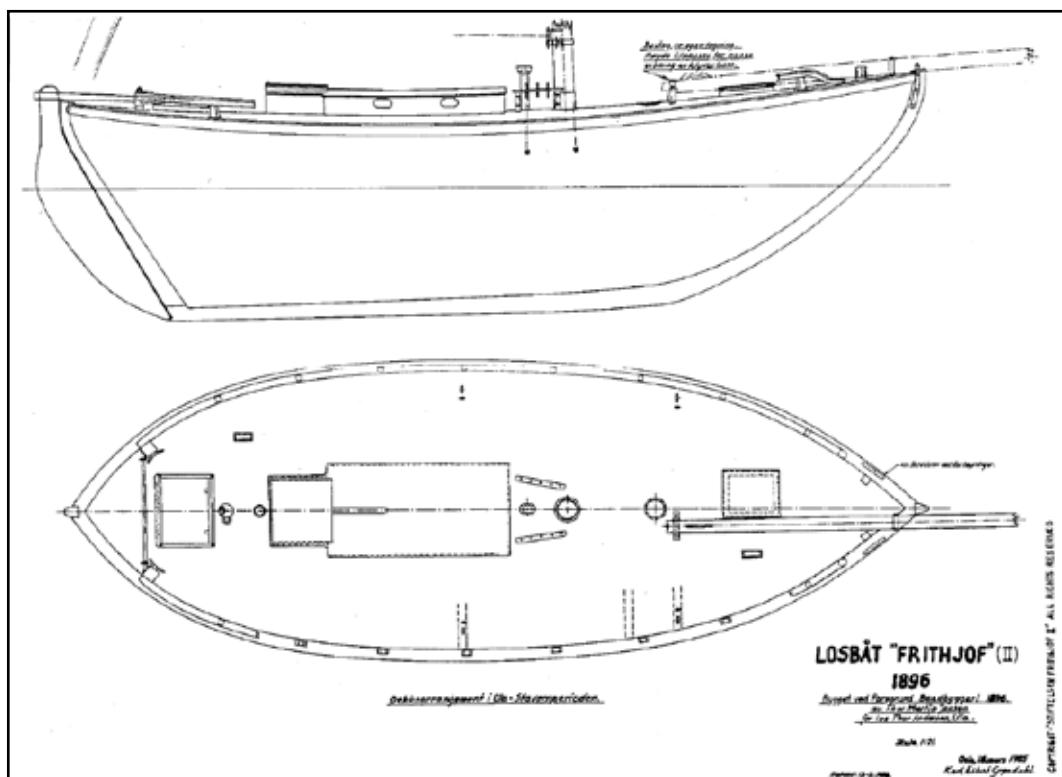

Styreleder Einar A. Andersen.

Frithjof II med original kappe og forluke i 1904.

Forts. neste side

Rekonstruksjon av Frithjof fra 1896 utført av Karl Eilert Grøndahl.

takk til deg Erling for din fine oppfølging og din gode orden i økonomien vår.

Det rapporteres løpende fra vår prosjektleder Dag-Ottar at dugnadsgjengen deltar aktivt i helgene og at foreløbige prognoser tilsier at dugnadsgjengen vil nedlegge ca 1.200 timer når prosjekt-et vårt er gjennomført, hvilket gir et særdeles viktig bidrag til gjennomføringen av det vi nå har gitt oss ikast med.

En stor takk til Knut Sørensen som leide bort «RS Larvik» til oss slik at vi kunne opprettholde vårt tilbud til 5.klassingene denne sesongen også.

Styret i Stiftelsen vil forøvrig rette en særdeles stor takk til Frithjofs Venner som har bidratt med en utrolig stor entusiasme på frivillig basis, og sagt seg villige til å fortsette med dette til skøytas beste.

Uten denne gjengen hadde Larvik kommune vært uten dette historiske maritime kulturtilbudet.

Ønsker dere alle en riktig GOD JUL og GODT NYTTÅR med ønske om å se Frithjof II for fulle seil under en frisk bris på Larviksfjorden 2018 med ny dekkshytte og nytt dekk.

Einar A. Andersen
Styreleder i Stiftelsen Losskøyta Frithjof II

RørleggerSenteret

Kirkestedet 1, (Skottebrygga) 3263 Larvik

Tlf. 33 18 43 15 – 33 18 49 34

Mob. 980 11 455 / 913 96 341 – Faks 33 18 20 59 –

www.rorleggersenteret.no

Vi utfører alt av rørleggerarbeid for bolig og industri – Butikk med stor utstilling

PORSGRUND

Fossbad

MILJØFYRTÅRN bedrift

A ADVOKATENE

HELLENES, AUNE, SVEEN & JØLBERG DA

Besøksadresse: Torvet 11, 3256 Larvik

Postadresse: P.B 245, 3251 Larvik

Tlf: +47 33 18 52 00

Mob.: +47 92 60 54 44

Fax: +47 33 18 45 12

E-post: soh@advokateneilarvik.no

www.advokateneilarvik.no

www.faugstad-elektro.no

Faugstad

ELEKTRO

Alt innen elektro i Larvik og omegn.
Gunstige priser. Kontakt oss for en
uforpliktende samtale.

Bredochsgt. 1

3256 Larvik

Tlf.: 33 16 38 00

Fax: 33 16 38 01

Seilsesongen 2017

Frithjof står som kjent på land på Isegran i Fredrikstad til omfattende utbedring og ikke har hatt vann under kjølen i år. Det er derfor ikke stort å melde fra seilsesongen 2017. Men siden vi var så heldige å få låne redningsskøyta RS 33 «Larvik» på forsommeren, fikk vi også i år gjennomført Kulturskrinet og et par andre av våre tradisjonsrike arrangementer.

Kulturskrinet

Dette er et oppdrag vi er stolte av å utføre, siden det innebærer at alle 5.klassingene i distriktet får prøvd hvordan det er å være om bord i ei gammel treskøyte og blir kjent med de maritime tradisjonene og kystkulturen vår.

Kulturskrinet er som kjent et prosjekt som gjennomføres i regi av Larvik kommune i samarbeid med Oslofjorden Friluftsråd, og det seiles ett til to tokt daglig i perioden 18. mai til 15. juni. I år var Øyvind Lauten skipper, og han hadde med seg Jan Olav Holte som mannskap.

Maritim familiedag

Søndag 28. mai ble det tradisjonen tro arrangert Maritim familiedag på Skotta i samarbeid med Larvik Museum. Frithjofs venner hadde tilbud om turer på fjorden kl 13 og 15 med «RS 33 Larvik» og lystseileren «Maribell», henholdsvis med skipperne

Redningsskøyta Larvik erstattet Frithjof på forsommeren.

Erling Augland og Dag Ottar Vold. Det var forholdsvis mye vær den dagen, så det ble med én tur utpå med en håndfull tøffinger som ikke lot seg stoppe av regn og vind.

Seilkurs 2017

Vi gikk også i år ut med tilbud om seilkurs i regi av Frithjofs Venner, men det blir ikke helt det samme uten «Frithjof»! Dag Ottar Vold stilte «Maribell» til rådighet, og avholdt to kurskvelder med en deltaker.

Seil Isegran

Planen var å fylle båten med seilglade medlemmer og delta på skøyetetreffet Seil Isegran i Østfold, men dessverre måtte denne turen av flere årsaker avlyses.

Medlemstur/Frithjof-fest

Venneforeningen arrangerte vellykket sommerfest med 10 personer om bord på «RS 33

Larvik». Se reportasje annet sted i bladet!

Colin Archer Havnefestival

Helgen 28. – 29. juli var Frithjofs venner nok en gang med på å arrangere Colin Archer Havnefestival. Skutetreffet på Svenner fredag kveld og seilasen innover var også i år svært vellykket. Tordenskjolds soldater skapte liv og røre under markedet på Skotta på lørdag, men vi var uheldige med vennsregattaen, som dessverre kolliderte med seilforeningens NM-regatta, og i tillegg led under dårlige lydforhold. Her må det bedre kommunikasjon og planlegging til.

Vi gleder oss til Frithjof II er på vannet igjen, og ser fram til en begivenhetsrik seilsesong i 2018.

*Hilsen seilingsansvarlig
Anne Thorenfeldt*

GB A/S
GRAVDAL BLIKK AS
Etablert i 1986

- Blikkenslagerarbeid
- Tak, fasade, piper
- Ventilasjon
- Sentralstøvsuger

Tlf. 33 13 07 50
post@gravdalblikk.no

😊 Alltid medvind!

På jakt etter elsykkel med komfort, topp teknikk og max kvalitet?

Vi har over 100 elsykler på lager fra Derby-Cycle (Tyskland), en av Europas største og mest erfarne produsenter av elsykler.

Syklene er utstyrt med sterke senterplasserte motorer, batterier med lang rekkevidde og levetid, estimert 1100 hele ladesykluser og fortsatt 60% kapasitet.

Noen med bluetooth / navigasjon!

20 900

Kom innom for en hyggelig og morsom prøvetur på elsykkel!

Service, verksted, deler og support i Larvik!

ELBIKE.NO - Det er elektrisk! Kanalgate 1 • 3263 Larvik • Tlf. 9246 2600
firmapost@elbike.no • www.elbike.no

Tilbakeblikk på Colin Archer Havnefestival lørdag 29. juli

Vigdis Mette Amlie og Asbjørg Dalen

Festivalen starter hvert år på Svenner fredagskvelden, med reker, vin og sang og inviterte gjester som ankommer i skøytene sine. Et hyggelig gjensyn med nye og gamle seilvenner.

Denne gangen deltok både lokale og langt- fra- seilende skøyter.

Yangona- Britt og Per Oscar Larsen

Drøbak- Eila og Knut Andersen

Risør 2 – stort mannskap

Martine- Jorunn og Tore Høy

Catrine- Asbjørg Dalen og Axel Collet Dalland

Leik- Anders Bruusgaard

Kathleen- Hans Petter Skontorp

Annemor- Linda og Erling Augland

Inkadinka- David Walster

De to siste årene har vi hatt samarbeid med Tordenskiolds soldater. I fjor deltok Fritjhjofs venner i Sjøslaget i Stavern, i år kom rødkledde soldater og «den levende leiren» til Skotta. Dette gir oss muligheten til å lage et enda bredere lørdagsarrangement, til glede både for våre foreninger, for våre seilende gjester og for våre tilskuere.

Det er alltid spennende med et slikt stort arrangement. Det er en lettelse med oppholdsvær, en glede når mange skøyter kommer til Svenner og deltar i kortesjen inn til Larvik, og utrolig morsomt når forarbeidet med å annonsere fører til at folk virkelig kommer! Noen for å se innseilingen og kanskje regattaen i indre havn, andre for å

delta på foredrag med Aina Aske/ utstillingen i Sjøfartsmuseet, noen for å få guidet tur i Colin Archers barndomshjem, og andre for å få god mat og livlig musikk på Bryggerrestauranten.

Som nevnt under seilsesongen 2017, måtte den årlige regattaen i indre havn dessverre avlyses.

I år var det virkelig moro å se hvor mange store og små som fant veien til Skotta. Vi håper de alle fikk gode opplevelser og kommer tilbake ved senere anledninger.

Tusen takk til våre gode medarrangører: Larvik museum, Foreningen Larvik Sjøfartsmuseum, Svenner fyr Kystled, Tordenskiolds soldater, Tolleroddens Venner, kystlaget Fredriksvern, Stiftelsen losskøyta Frithjof II og Frithjofs venner- og Østlands-posten som er med og markedsfører arran-

Havneansvarlig Anders Brusgaard loser skøytene på rett plass.

Tordenskiolds soldater viser leirliv på 1700 tallet.

Sommerkveld i Viksfjord

Vigdis Mette Amlie

Vårfesten ble som vi annonserte i vårnummeret, avlyst, fordi vi heller ønsket å arrangere en båttur på fjorden med RS 33 Larvik. Vi tenkte mange sikkert hadde lyst til å kjenne på hvordan det var å være om bord i vår innleide skøyte.

Lørdag 10. juni putret vi i vei, og la til ved idylliske Bukkholmen i Viksfjord. Vi var heldige som fant denne lille hylla ledig til oss! Tross det fine været var det svært få båter på vannet denne kvelden.

Med reker og allsang på menyen, hadde vi det trivelig som vanlig er, når Frithjofvennene er samlet.

Måkene var svært fornøyd med rekeskallet, og da en tom ølboks trillet utfor, ble det satt i gang en større redningsaksjon for å få den på land igjen. Man forurensrer jo ikke!

En slik tur frister til gjentakelse.

Vi har alltid plass til flere om bord

Sommerfest på Bukkholmen.

FRITHJOF VENNER

Innkalling til generalforsamling 2018

Det innkalles til generalforsamling fredag
9. mars klokka 19.00, på «Mekken» i Ham-
merdalen. (lokalene bak Larvik museum)

Dagsorden

1. Godkjenning av innkallingen
2. Valg av ordstyrer, referent og to personer til å signere protokoll
3. Årsberetning for 2017
4. Regnskap for 2017
5. Medlemskontingent (f.o.m. 2019)
6. Budsjett for 2018
7. Innkomne forslag
8. Valg

Lovendringsforslag må være styret i hende innen 27.01.18. Saker som ønskes tatt opp, må være sendt styret innen 09.02.18. Sakliste, regnskap og budsjettforslag blir lagt ut på vår hjemmeside www.frithjof.no.

Det serveres kaffe og kaker.

Etter generalforsamlingen møtes de som ønsker, på Mikrobryggeriet like ved.
Vi ønsker alle hjertelig velkommen!!!

Styret

Festen vi pleier å ha i forbindelse med generalforsamlingen, er denne gangen flyttet til juni. Vi ønsker å feire vår kjære Frithjof II når hun er vel tilbake i Larvik. Dette vil bli annonsert i vårnummeret.

Restaureringsarbeidet, status for 2017

Prosjektleder Dag Ottar Vold

Det ble tidlig i vinter klart at Frithjof kom til å bli liggende på land sist sommer. Under rivearbeidene av det råtne dekket, oppstod et behov for å lage en mer omfattende plan på oppgaven som skulle utføres.

I samarbeid med Riksantikvaren, laget Stiftelsen en plan for tilbakeføring av Frithjof II basert på Karl Eilert Grøndahl's tidligere oppmålinger og tegninger av båten samt bildemateriale fra 1904/1907. Tilbakeføringsplanen sier blant annet at kappen (hytta) blir både kortere og smalere og forluka endres med nytt løst lukelukk.

Selve båtbyggerarbeidet på Frithjof stod mer eller mindre stille mens tilbakeføringsplanen ble laget. Samtidig gikk det litt tregt

med tilbakemelding på stiftelsens søknader om finansiering, noe som også bidro til at prosjektet ble satt litt på vent. Det var først tett på våren at det ble orden både på de to P'er (plan og penger), og da var nok båtbyggerressursene på Isegran fordelt på andre båter slik at arbeidene på Frithjof ble utsatt til over sommeren.

Under høsten i år, har det tidvis vært bra framdrift på restaureringsarbeidene. Foruten et par bunnstokker i akterskipet, er arbeidene med spant og reimer omkring motoren ferdig. De to siste bunnstokkene skal også lages av grodde emner som hentes rett fra skogen, noe som nødvendigvis tar litt lengre tid enn å kjøpe en planke på «Byggmakker».

Av planlagte utskiftinger av hudbord i undervannsskroget, mangler det nå stort sett bare å få satt inn igjen nye der de gamle er tatt ut. I tillegg ble de to øverste bordgangene rund baut tatt av for å komme til innfesting av dollbord og dekk til spantetopper. Mye av det underste dollbordet er skiftet, nye smidde festekramper etablert på utsiden og nye skjøtelasker inne der de gamle var for dårlige til å brukes videre. Det er også skiftet flere spant der det var råteskader i spantetoppene.

Foruten en deksbjelke ved masten, er alle deksbjelkene nye. Grovarbeidet her er straks ferdig. I tillegg er det laget noen nye deksknær. Her har båtbyggeren vært i skogen og funnet perfekte grodde emnene, slik båtbyggeren engang på midten av 1890-tallet også gjorde. De gamle deksbjelkene var i veldig dårlig forfatning etter mange år

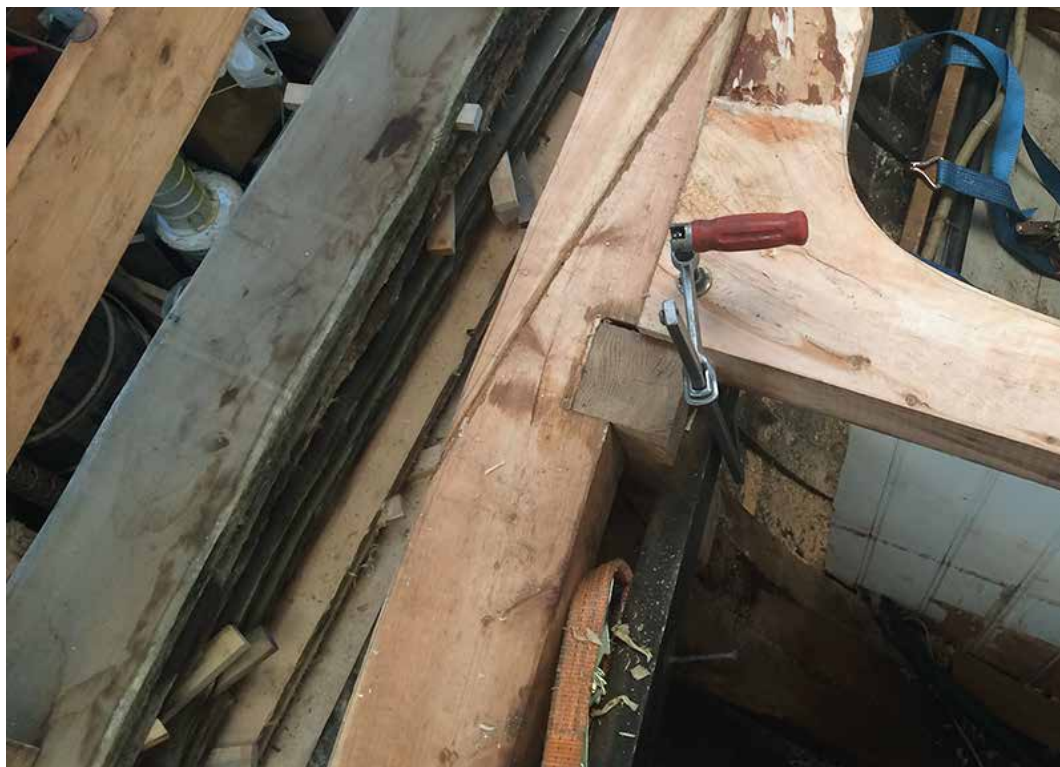

Nytt akterdekk underveis.

med vannlekkasjer og enkelte av dem var helt hule etter langvarige pågående råteangrep.

Samtidig som dekket ble tatt av, ble det også oppdaget at Frithjof hadde behov for å trekkes litt sammen. Under tidens løp og mange omkalfatringer av dekket, har skuta blitt presset noen 10-talls millimeter bre-

Forts. neste side

Naturlig grodd vinkel i enden av deksbjelken gir solid innfestning.

dere. Nå som dekket er av, har det derfor kunne gjøres noe med det. Det ble satt på jekkestropper rundt skuta på tvers og båten ble trukket sammen igjen til opprinnelige fasong før de gamle dekkbjelkene ble fjernet. Nå med nye dekkbjelker på plass og med nye innfestinger ned i spantene, vil dette holdes stabilt i mange tiår framover.

Det som står for tur nå er å lage nye kraveller (langsgående dekkbjelker) for den nye kappen og alle stikkbjelkene ut fra kravellene. Samtidig startes det opp med å lage den nye kappen inne på verkstedet slik at den når den er ferdig, bare kan heises opp på dekk og monteres til de nye kravellene. Det er mye finarbeid på bjelker og kraveller også fra undersiden for alt skal se like fint og riktig ut som det gjorde når båten var ny. Når motoren nå først måtte ut, ble den sent til motorverksted for en gjennomgang. Gjennomgangen viste at det manglet kompresjon på den ene av fire sylindere og dette

er nå utbedret sammen med en gammel diesel-lekkasje på drivstoffpumpa. I tillegg er motoren malt opp igjen og er blitt ren og pen.

Det har vært flere dugnadsturer over til Fredrikstad, der det er gjennomført demonteringsarbeider, fjerning av løssøre og skrape/ryddearbeider. Nå framover vil det nok bli et større behov for regelmessige dugnadsturer enn det har vært til nå, både til fjerning av gammelt drev, innsetting av motor og på nytt banke inn nytt drev i skroget. Mye skal ryddes, monteres, pusses, males, oljes og lakkes og det vil være jobb for alle som har lyst og anledning til å bidra med noen timer gjennom vinteren og våren som kommer. I tillegg til at det er hyggelig å gjøre en innsats for Frithjof, er det særdeles hyggelig å komme til Isegran og få være en del av det levende maritime miljøet som er skapt skapt på den lille øya i Glomma.

MURERMESTER
JAN EIDE A/S

Mur - Puss - Flisarbeid

Tlf: 950 68 185 / 33 11 45 38
www.faktorx.no/janeide

Ungdommer på tur i Larviksfjorden

Vigdis Mette Amlie

Noen av ungdommene som er med i Fargespill Larvik, hadde et stort ønske om å dra på båttur. Etter en kjapp forespørsel hos båteier Knut Sørensen, kunne skipper og mannskap ønske velkommen om bord i RS Larvik.

Vi ankret opp sør i Ommane, og ungdommene storkoste seg med fiske og bading. Visstnok var det ikke kaldt vann heller påsto de- enda det bare var 14. juni!?

Veldig kjekt å prøve kreftene på å dra seil etter instruksjon fra skipper Hans Peter, og mannskapet Thor Ivar og Vigdis.

Men størst lykke var det nok likevel at leder Jeran hadde tatt med fiskeutstyr- og at de fikk FISK!!

En trivelig og glad gjeng som gjerne vil være med oss flere ganger.

Velkommen, hilsen Vigdis

Velkommen til Fargespill Larvik sin forestilling i Bølgen 17. mars 2018. En forestilling med sang og dans fra hele verden utført av barn og ungdom som bor i Larvik.

Fargerik ungdom på tur med RS Larvik.

Varperinger og fortøyningsfester i Tjølling

*Samlet og redigert
av Bjørn Storm Halvorsen 2017*

Utviklingen av fortøyningsfestene

For et kystland som Norge — med sjøfarts trafikk gjennom alle tider — har manøvrerings- og fortøyningsmulighetene ved havner og ankerplasser vært av stor betydning.

I sin bok «Norges fyrvesen — Fyr-, merke- og ringevesenet gjennom 250 år» (Oslo 1941) har overingeniør C. F. Rode et eget kapittel som omhandler nettopp dette. Nedestående bygger i stor utstrekning på dette kapitlet. Kunstige fortøyninger i de eldste tider kunne være de såkalte åborder. Dette var større eller mindre sammenkastede steinhauger rundt en trepåle. Navnet brukes ennå flere steder. Det er ikke kjent når jernbolter og ringer ble vanlige fortøyninger, men det finnes vedtekter og bestemmelser i lover og retdebøter fra det 13. og 14. århundre. Under Frederik II (1534-1588) ble det anbragt en del fortøyningsbolter ved de mest besøkte internasjonale havnene i Sør-Norge, og det ble ansatt betjenter for å innkreve fortøyningsavgifter. Fra midt på 1600-tallet ser det ut som om staten mer aktivt begynte å ta seg av «Ringevesenet». Befalingsmannen på Bergenhus fikk i 1632 befaling om «at lade istandsette de forfaldne Ringer på Klipperne ved Bergen». Svein Molaug forteller («Vår gamle kystkultur» 1985) at det i 1854 også ble beordret at det skulle settes fem nye solide fortøyningsringer i Bergens leden. Molaug tror formålet med disse kan ha vært å hale (eller varpe) skutene gjennom trange sund når strøm eller vind gikk imot. Ellers innskrenket statens befatning

seg til å oppmuntre grunneiere ved havnene og andre privatfolk til å bekoste nedsatt og vedlikeholde fortøyningsanordninger. Som motytelse fikk de rett til å kreve inn fortøyningsavgift, de såkalte ringpengene. Christian IV (1577-1764) utformet bestemmelser som regulerte denne virksomheten: «Benaadninger med Ringer og Andet for de Seylende».

Enkeltpersoner eller institusjoner kunne få ring-privilegier som omfattet lengre strekninger av kysten. Eksempelvis fikk losoldermann Salling i 1738 bemyndigelse til å forpakte og oppkreve ringpenger for seg og sine arvinger ved alle ringer «i Indseilingen fra Langesund til Brevig 1 1/2 Mil lang». På denne strekningen var det 36 ringer. Avgiften i 1740 var 32 skilling for alle skip mellom 40 og 100 lester, 48 skilling for større og 16 for malm- og fiskejakter. Senere, i 1745, ble det bestemt at alle skip som kom inn fjorden, skulle betale for en ring selv om de ved varping benyttet flere, eller kunne seile helt inn uten hjelp av ringer.

En omfattende forordning om ringvesenet kom i 1735 og førte til noe mer orden og ensartet behandling, ikke minst med tanke på ringprivilegiene. Det var likevel vanskelig å få privatpersoner til å sette ned og vedlikeholde nye ringer. I 1790-årene satte staten ned adskillige ringer, og privatpersoner kom også mer med i arbeidet. Ringvesenet kom etter hvert inn i fastere former, dette ikke minst etter at kommandør Friis i 1800 var blitt ansatt som overlos i Bergen. Friis utarbeidet forslag til nye ringmodeller hvor ringen lå løst omkring stolpen, og ikke som tidligere gjennom et øye i toppen. Et tverr-

jern forhindret at ringen kunne fjernes. Friis foreslo også at det på fjellet ved ringen ble malt med hvit oljemaling «en Cirkel som en Ring deri Ytterkant strekker sig 3/4 Alen og Malingen 1/2 Kvarter bredt». I ringsenteret og rundt ringens ytterkant ble det gjerne strøket med tjære eller sort maling. Ringstolpene var tidligere festet med bly, men «Landalmuen» stjal blyet, og Friis foreslo derfor at stolpene skulle støpes fast med smeltet svovel iblandet fin «Timeglassand». Den samme Friis var også opphavsmann til en kgl. plakat «angaaende Straf for at beskadige SkibsfortøyningsRinge, Varpestolper og andre Mærker til Skibsfartens Sikkerhed». Bestemmelsen er sted- og tidfestet til Frederiksberg Slot, den 15de Julii 1801. Forordningene fra 1735 ble i 1827 avløst av nye, vedtatt av Stortinget. De gamle prinsippene ble i hovedsak beholdt, men ny ringavgift ble fastsatt. Ut gjennom 1800-årene

ble det med ujamne mellomrom satt ned en god del ringer, bl.a. i storsild-distriktene, men også på kysten forøvrig. Bevilgningen i 1874 var på 4.146 spd. og enda mere året etter. I årene 1872-78 ble det anbragt 1.186 fortøyninger, og arbeidene fortsatte de kommende årene. Fra 1860-årene av fikk «Merkevesenet» etter hvert faste arbeidslag som overtok ansvaret med fortøyningene. Denne ordningen varte helt frem til 1922 da Statens havnevesen, etter forslag av fyrdirektøren, overtok. Det var da 12.200 offentlige fortøyninger av alle slag langs kysten

Ringer og fester i Larviksdistriktet

Vi kan forestille oss hvordan havnemuligheten langs vår værharde kyst må ha spilt en viktig rolle fra de eldste tider. Hver gård eller tettsted langs kysten hadde sin havneplass. En må anta at alle større og mer kjen-

Forts. neste side

Rester etter varperinger ved moloenden.

te havner f.eks. Tønsberg, men også eldre havner i Brunlanes og Tjølling ble utstyrt med sjømerker, brygge, naust, båtfester og fast plass til å trekke opp fartøyene. Vi har fortsatt i dag på holmer og skjær langs kysten etterlevninger av gamle fortøyningsringer. Dette er fortidsminner som synes lite kartlagt og som langsomt tæres vekk av tiden tann. Undertegnede har interessert seg for denne delen av vår lokale kystkulturhistorie vil i denne og flere artikler for medlemsbladet til Frithjofs Venner dele kunnskap og betraktninger omkring disse fortidsminnene i våre farvann.

Kjerringvik

Kjerringvik har trolig fått navnet sitt fra

Kjerringberget som er Torsøy-halvøyens mest kjente fjell. Kjerringberget har vært et betydelig og viktig sjømerke både med sin størrelse og et stort søkk som dannes mellom Kjerringberget og Såtås som ligger nord for Kjerringberget og er noe mindre. Kjerringholmene som i dag benevnes som Martaholmen og Måkholmen skilt med Koksund tar av for sjøen mot syd og danner sammen med Fornet på nordsiden en ypperlig havn og ankringsplass. Det er sagt at du kan komme for platt lens så hardt som farkosten tåler. Straks du er gjennom Kokssundet eller ”Koksa” faller sjø og vind av som i en brønn. Kjerringvik har vært en loshavn, og stedet hadde i mange år en tollstasjon. I krigsårene på 1800 tallet, hadde kystvak-

Varpering på Marthaholmen i god stand.

ten en varde og vakthus på Kjerringberget. Dette ble senere overtatt av Marinen som benyttet Kjerringberget som signal stasjon. Det var i perioder stasjonert kanonbåter i Kjerringvik som tilhørte den dansk-norske marines hovedbase i Fredriksværn.

Det var Erik Andersson Grøn som virkelig satte Kjerringvik på kartet. Han fikk et festebrev av Greven i Laurwig i 1724 og betraktes i dag som Kjerringvik sin grunnlegger. Grøn slekten etablerte et lite dynasti i Kjerringvik ved å tilegne seg flere eiendommer, etablerte rederi og bygde egne skuter. Det er grunn til å tro at flere av varperingene og fortøyningsfestene stammer fra midten av 1700 tallet.

Tar vi turen til Kjerringvik og rusler over moloen mot øya Fornet, finner vi rester etter en varpering ved den gamle kranplassen innerst ved moloen. Ringen og store deler av festet er rustet/forvitret. Moloen ble bygd i 1915. Før moloen kom var det her, mel-

lom sandodden og Fornet, et trangt løp hvor fartøy som stakk inntil 6 fot kunne passere. Ringmerket på fjellet er frisket opp.

På Ringskjær rett utenfor Fornet finner vi en varpering som fortsatt er hel, men den er kraftig angrepet av rust.

Beveger vi oss videre med båt noen hundre meter mot Marthaholmen kommer vi et lite skjær som heter Gjuten. Der finner vi en annen varpering som også er sterkt preget av vær og vind. Skjæret ble av mange lokalt kalt for dansken, antakelig siden et av naboskjæra heter svensken.

Hvis vi fortsetter i samme retning de nest hundre meterene, til Marthaholmens vestsida finner vi en Varpering med ringmerket som begge er i god stand. Ringen ligger på en odde som lokale folk kalte for Ola's holme.

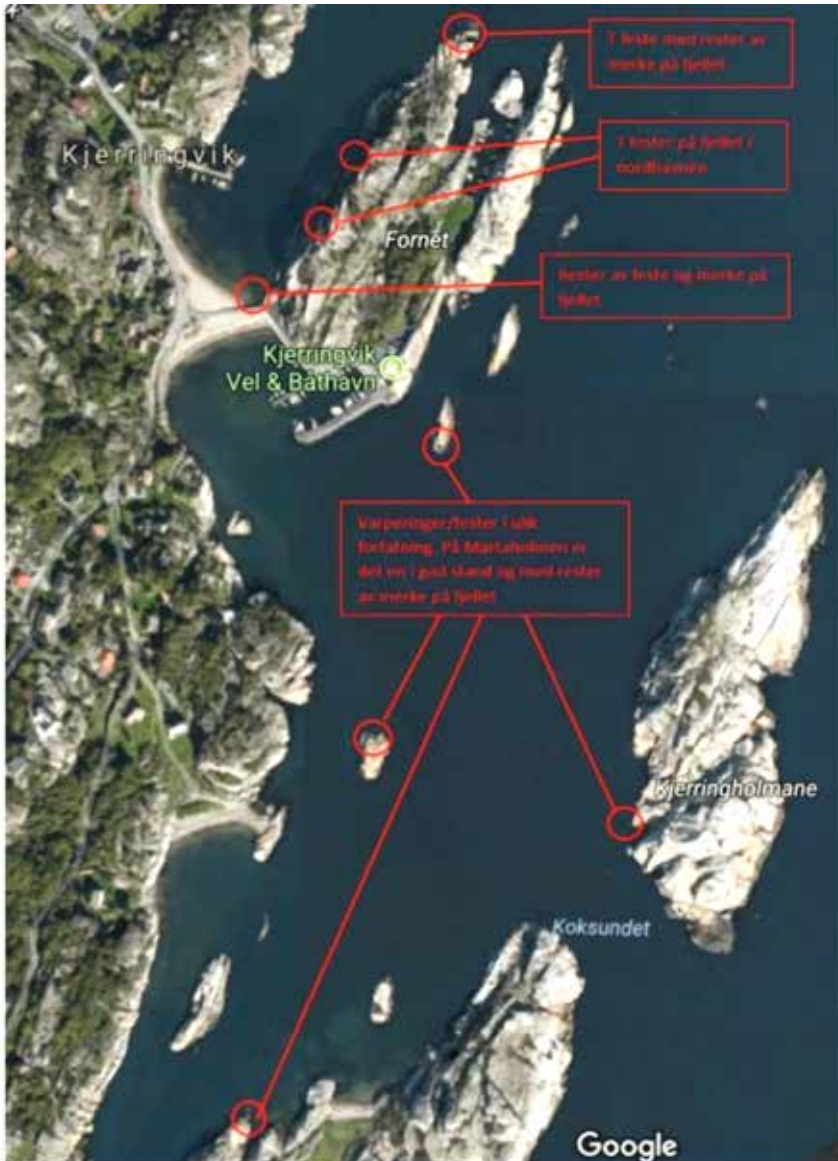
Fortts. neste side

Følger vi Marthaholmen nordover kommer vi til Koksund og sydspissen av Måkeholmen der det befinner seg nok et feste. Det er bare rester igjen av festet men den sorte delen av ringmerket er synlig.

Derfra kan vi gå nordover rundt nordspissen på Fornet. Da finner vi et T - feste

med rester av ringmerket på fjellet

Fortsetter vi nå rundt Fornet mot sydvest, passerer vi to T-fester på Fornet før vi ender opp der vi startet ved den gamle krana på moloen.

Luftfoto som viser fortøyningsfestenes plassering.

DYKTIG FRISØR

Frisør på sanitetshuset
i Larvik

Pris eks:

Permanentbehandling 850,-

Dameklipp 250,-

Rimelige priser

Timebestilling 97 92 30 90

SÖRUM

trevare A/S

Dører Garasjeporter
Vinduer Montering

Tlf. 33 13 90 90

post@sorum-trevare.no

www.sorumtrevare.no

STAVERN

33 19 72 50

miljø
HILDE'S RENHOLD

FAGMESSIG RENHOLD

Tlf.: 951 89 120

www.hildesrenhold.no

Slik varpet de

Fredrik Lange-Nielsen

Første gang jeg varpet, visste jeg ikke at det var det jeg gjorde. Jeg var 17 år og hadde lenset min 20 fots BB 11 inn i et mudret sund som var for grunt til å få båten igjenom. Snart sto vi fast i gjørma som var for bløt til at vi kunne vasse i den. Vi måtte få snudd båten på tvers av vinden og krenge kjølen fri fra bunnen. Vi kastet dreggen fra baugen og trakk båten rundt, strammet seilene og satte oss i le. Kjølen slapp, og vi krysset ut på dypere vann. Vi hadde varpet båten rundt.

Varp er et norrønt ord for et kast - brukt om notkast og avledet fra det germanske ordet warpa som betyr å kaste. Før båter fikk motor, måtte de trekkes gjennom sund hvis vinden eller strømmen gikk imot. Dette foregikk ved at fartøyet trakk seg fram ved

hjelp av anker eller tau festet i land. I tillegg til et eller to store ankere, hadde skutene et mindre varpanker som ble rodd ut foran båten så langt trossen rakk og kastet over bord. Så vinsjet mannskapet seg opp til ankeret ved hjelp av ankerspillet og gjentok øvelsen.

Noen steder var det festet ringe i fjellet slik at man slapp å ro ut ankeret. Da rodde karene i stedet en trosse frem, trakk den gjennom ringen på land og tok enden med tilbake om bord. Så trakk de skuta opp mot ringen. På samme måte trakk de seg fram til neste ring, og neste deretter inntil de var gjennom sundet.

Støtt Frithjof II med Grasrotandelen fra Norsk Tipping

Slik gjør du:

Få spillekort hos kommisjonær, eller på www.norsk-tipping.no.

Ta med deg strekkoden og ditt spillekort til en kommisjonær, eller send SMS: GRASROTANDELEN 977151694 til 2020 (tjenesten er gratis) eller Internett:

www.grasrotandelen.no

eller www.norsk-tipping.no,

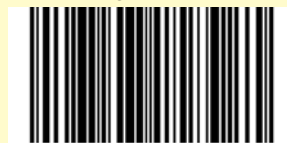
eller bruk Norsk Tipping Mobilspill.

LOSSKØYTA FRITHJOF II

Organisasjonsnummer: 977151694

GRASROTANDELEN[®]

32774977151694

Takk for at du støtter oss via
Grasrotandelen

Maritime ord og utrykk

Marit Ønvik

Ombord i Fridtjof II er vi gode på å bruke ord og utrykk fra seilskutetida og livet på havet, kanskje ubevisst når vi entrer skuta. Men hvor disse uttrykkene stammer fra vet vi nok lite om.

Vi har ikke tidligere skrevet noe om emnet i medlemsbladet og ønsket å få til noe. Jeg fant ut at jeg måtte en tur til biblioteket, fikk god hjelp der og valgte boka til Jon Winge, «**Før bare stumpene**»

Arven fra de hvite seil og det svarte kull. Sjømannsuttrykk i norsk dagligtale.

Jon Winge er en av våre mest erfarne maritime skribenter, kjent for utallige artikler i norske båtblader. Winge er utdannet ingeniør og en meget erfaren båt-bruker, som også har skrevet en rekke fagbøker om båtspørsmål. Jeg måtte ta en telefon til forfatteren og ble møtt med positiv velvilje til å bruke det jeg måtte ønske av tekst og bilder. I denne boken knytter Jon Winge ordene til liv og virke om bord på seilskipene, kulldamperne og vikingskipene.

Den tiden da mange av Larviks befolkning hadde blikket rettet mot havet, er forbi. Sjøen er ikke lenger vår viktigste arbeidsplass, og sporene etter seilskutetiden er for det meste råtnet bort eller sunket. Interessen for å bevare kystkulturminner er kanskje ikke alltid på topp. Men i dagligtalen benytter vi fortsatt, kanskje ubevisst, ord og vendinger fra denne tiden – oftest brukt i en overført betydning. Sjømannsuttrykkene beriker språket vårt, og når vi kjenner den opprinnelige betydningen av ordene, blir vi slått av hvor godt bildene beskriver det vi egentlig mener når vi sprer om oss med gamle sjømannsuttrykk.

Her vil jeg nevne noen ord og utrykk som vi kjenner godt, men som vi ikke kjenner betydningen av.

Stumper er et maritimt uttrykk fra seilskutetiden. Litt eldre ordbøker definerer dem som mersseil på en skværrigger. Det er et seilskip der seilene er montert på rær tvers på mastene, og stumpene er ifølge én definisjon de underste seilene, ifølge en annen de nest underste seilene på en skværrigget mast.

Når det går på stumpene, eller når man «seiler for bare stumpene», er det siste stadium før skipet må seile for bare riggen. Å redde stumpene betyr derfor bokstavelig å ta inn de siste flikene av mersseilene før de blåser i filler.

‘Å berge stumpene’ betyr derfor at forholdene er blitt så vanskelige at selv disse siste seil må berges/beslås, og skuta seiles for bare riggen.» Man trenger ikke mye sjø-erfaring for å begripe at dette lyder risikabelt, og landlivets gleder fortoner seg forlokkende. Så får det heller være med dramatikken.

Kuvending- skulle tro at dette uttrykket kom fra landet og hadde noe med kuer å gjøre, men stammer fra seilskutetiden hvor det å gjøre en kuvending er å dreie i motsatt

Forts. neste side

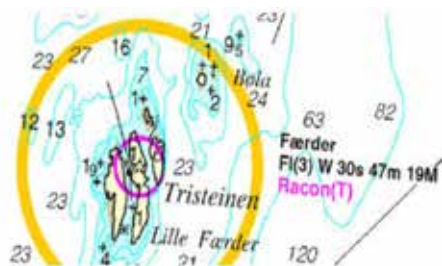
retning av dit du skal, men fortsette å svinge inntil du når den retningen du opprinnelig ville styre mot. Kuvending er en viktig manøver på Frithjof og brukes i mye vind for å unngå en risikabel jibb med det store stor-seilet. I dag brukes uttrykket oftest om en total og påfallende forandring av meninger eller standpunkt.

Omkalfatring- er et begrep som brukes i dag om å gjøre helt om på eller snu opp ned på. Bruken av ordet i seilskutetiden kom av viktigheten å holde skuta tett. Til det brukte de garn innsatt med tjære i natene (spaltene mellom plankene) som ble slått inn. Etter hvert ble dette stivt og oppsprukket og da måtte dekket og skutetida omkalfatres. Alle som har gjort dugnadsarbeid på Frithjof er kjent med dette arbeidet. Men at nating har noe med omkalfatring å gjøre var ukjent.

Reise kjerringa- på oldnorsk betyr dette noe som er kort og tykt, kanskje det var moten i oldtiden. Ombord på selskuter på denne tiden ble uttrykket brukt om den bjelken som masten ble støttet mot i bunnen av båten? Å reise kjerringa kan kanskje bety å reise masten for å seile, altså sannsynlig fordi masten ble ofte rigget ned når skipet skulle roes over lange avstander. Men uttrykket kan også stammen fra skisporten.

Bestikk- ikke bestikk som kniv og gaffel, men en måte å stikke ut kursen på havet. En flink navigatør var i stand til å bestemme skipets posisjon ved å føre bestikk- en grafisk sammensetning av kurs og fart hvor også strøm og drift (avdrift) legges inn som vektorer. Når navigatøren med jevne mellomrom gjorde opp bestikket, ble bestikk-plassen ført inn i kartet og kursen eventuelt korrigert. Så vet vi det.

Salt i såret- Det var ganske strengt ombord, for som vi vet trenger sjølivet disiplin. Hel-

digvis er det slutt på dette. Skipets mannskap kunne bli dømt til å hudflettes, piskes på ryggen, for kanskje en mindre forseelse. Resultatet ble åpne sår som det ble gnidd salt i. Det kan kanskje tenkes at saltet også har vært brukt som desinfisering, men godt var det nok ikke. I dag brukes vel uttrykket når en skal beskrive noe som gjør noe verre for noe som allerede er vondt.

Å komme i heisen- er en avstraffelsesmetode hvor man fikk en stropp om livet for å bli heist opp i riggen, gjerne under nokken på storseilråen, sikkert til ubehag, men vesentlig til spott og spe.

En oppstiver- hadde skuta gått i ballast, måtte den losses før man kunne ta last ombord. Men det kunne være risikabelt, for uten ballast kunne skuta miste stabiliteten og kunne kantre. Derfor ble skuta stivet opp med noe last, altså en oppstiver.

En liten smakebit på sjømannsuttrykk slik de brukes i vår dagligtale. Vil du vite med anbefales boka til Jon Winge nevnt innledningsvis.

Kilder:

For bare stumpene, arven fra de hvite seil og det svarte kull. Sjømannsuttrykk i norsk dagligtale. NKS Forlaget 2001, Wikipedia og Aftenpostens Per Hegge

Flaskepost fra Frithjof i 1897

Redaksjonen mottok for litt siden følgende henvendelse fra Thomas Neeb.

Til Frithjofs Venner
Vedlagte klipp er hentet fra Norges Sjøfartstidende og Tromsø Stiftstidende

Mvh Thomas Neeb

UTLEIE AV BYGG- OG ANLEGGSTYR

PEDER HAAKESTAD AS
Elvevn. 142, 3271 Larvik
Tlf: +47 33 16 38 38
mail@haakestad.no
www.haakestad.no

Utleie av stillaser, lifter, minigravere og diverse utstyr for bygg og anlegg.

Flaskepost. Under denne titel skriver professor Wobn i Morgenbl. en artikel, af hvilken vi hidstøtter følgende:

Et selskab, norffe damer og herrer, passerede Malmo den 30te juli 1897 med „Frithjof“, tilhørende lods Thor Andersen, Ula, og kastede her ud en flaske med et visitkort. Denne flaske fandtes den 29de september tæt ved Kverven paa nordfiden af Froien, udenfor Trondhjemsfjorden, og sendtes til den paa visitkortet staaende adresse, bankchef H. P. S. Schmidt, Larvik, fra hvem den er mig tilstillet tilligemed oversendelsesbrevet fra Kverven.

Flasken har saaledes brugt heift 60 dage til at tilbagelægge søveien fra Malmo til Froien. Den har drevet gennem Kattegat, Skagerak, langs Norges vestkyst, forbi Stadt, langs Romsdalskysten til 63 gr. 43' bredde. Veilængden, maalt langs den vei, flasken, efter vort kendskab til havstrømmene, sandsynligvis har taget langs Sveriges og Norges kyster bliver omkring 735 kvartmil, hvilket giver en gennemsnitlig hastighed af $12\frac{1}{4}$ kvartmil i 24 timer, eller noget over en kvart meter i et sekund.

Dette stemmer ganske godt med de beregnede gennemsnitshastigheder, som jeg har meddelt i min afhandling om Nordhavets dybder, temperatur og strømninger i Nordhavsekspeditionen's generalberetning. Disse er nemlig for den vestgaaende strøm langs Norges Skagerakskyst 10 kvartmil i døgnet, for strømmen langs Norges vestkyst indtil 20 kvartmil og omkring 13 kvartmil i døgnet nordenfor Stat udenfor Romsdalskysten.

Ken Aarsten Transport AS Kranbil

Utleie/salg av lagercontainere
Transport/kranbiler
Tlf. 41 60 70 80
www.derdubor.noken_aarsten

YACHTING

Hold bunnen glatt og fri for groe –gjennom hele sesongen!

ROSTF. FOTO: J. SANDV

Det beste med NonStop er at den gjør båtpussen rask og enkel. Glem alt som heter sliping, pussing og skrapping. Skyll rent om høsten og rull på nytt bunnstoff om våren. NonStop er selvpolerende og båtens bevegelse i vannet sørger for polering av bunnstoffet.

- < UNIK EFFEKT MOT BEGROING
- < INGEN SKRAPING, SLIPING ELLER PUSSING
- < FOR ALLE BÅTER

Les mer om båtpussen på www.jotun.no

Minner om en losbestefar, Severin Andreassen

Lillema Andersen, født Pedersen, kom sjøveien til Helgeroa for over 70 år siden. Foreldrene hennes hadde lastet familiens eiendeler i en jakt og seilt fra Hvasser. Faren Finn Pedersen var blitt los i Langesund. Han hadde fulgt tradisjonen i losdynastiet Pedersen der flere også hadde vært eller var medeiere i Frithjof - Albert, Peder, Paul og Harald Norheim.

Nå hadde Marit Ønvik fra vår redaksjon invitert Lillema hjem til en mimrestund med gamle album og fyr på peisen sammen med sin sønn Espen og Kristine, barnebarnet.

Lillema hadde ikke bare sine røtter i Pedersen familien. Faren hadde giftet seg med datteren til los Severin Andreassen, Kristine. Severin var medeier i Frithjof i mange år sammen med Finns grandonkler. Så Lillema stammer fra to ulike losfamilier begge med tilknytning til Frithjof.

Marit og jeg ville snakke litt om hennes morfar. «Jeg var med mor på en del besøk før jeg begynte på skolen», forteller Lillema. Det var en lang reise til det hvitmaltet huset ved stranda nord for loshavna. Der bodde besteforeldrene, kjent på Hvas-

ser som Severin Stranda og mor i stranda, men Lillema kalte dem bestefar og mormor i Stranda.

Reisen gikk med Buss til Larvik, tog til Tønsberg, og buss videre til Hvasser. Vrengebroya var åpnet allerede i 1932, men over Røssesund måtte bussen benytte kabelferge frem til 1952. Da fikk Hvasser og Brøtsø bro og veiforbindelse. «Severin var en snill og tålmodig bestefar,» minnes Lillema. Han var flink til å lage mat. Jeg husker godt en rett som han kalte «las Palmas suppe». Det var en saftsuppe med rosiner og svsker i.

Han gjorde nok mer husarbeid enn vanlig for mannfolk før i tiden, for bestemor hadde fått grå stær og var blitt blind. Jeg spør Lillema om hun husker noen historier om bestefaren, og det gjør hun. «Det var han som hentet Frithjof i Stavern da Hvasserlosene hadde overtatt henne», forteller hun. De syntes visst ikke det var jobb for mer enn en mann den gangen, selv om Frithjof måtte seiles til Hvasser og manglet motor til hjelp når hun skulle tas ut og inn i havn».

Men Severin hadde nok erfaring i hånd-

Fortts. neste side

Lillema, Espen og Kristine studerer Familiealbumet.

tere losskøyter uten motor. Frithjofboka forteller at han hadde vært lossgutt siden 1894 og seilt 17 år under konkurranselosingen. Den gangen seilte losskøytene helt ned til Danmark eller ut i Nordsjøen for å finne båter som trengte los. Han fortalte selv om en gang de skulle sette los om bord på ei skute langt til havs. Da ropte skipperen ned til ham: «Dere er noen gærninger alle sammen – er dere klar over at dere ligger på Doggerbank». Losen visst nok hvor han var og entret opp lederen på skutesida. Losguten, Severin, snudde skøyta og satte kursen mot Tjøme. Hjemturen tok 3 dager. Slike fortellinger reiser noen spørsmål, og vi tar en kaffeslurk og undrer oss litt sammen.

«Hvordan kunne losene vite hvilke båter som skulle til områdene der de hadde godkjenning til å lose»? undret Espen. Praiet de båt etter båt inntil de var heldige? «Og hvordan sov losguttene de tre døgnene under seil»? lurte jeg på. Og hvordan rever en lossgutt storseilet alene når det blåste opp? Han tar det kanskje helt ned og seiler med bare fokka, eller lårer piggen? Hvem vet – den kunnskapen er nok borte.

De nye eierne av Frithjof ville sette inn motor før de tok henne i bruk, forteller Lillema. De hadde fått eget lån til motoren. Den kostet nesten like mye som resten av båten. Da lånet kom til Losformannen på Hvasser i kontanter, hadde Bestefar og Hans Jacob Hansen allerede reist til FM verkstedet i Fredrikstad for å inspisere installasjonen. Så ble det bestemor Dikka og loshustru Marie Olsen som måtte reise etter med betalingen. Det var et stort beløp så de turte ikke annet enn å sy det inn i klærne sine. Reisen var lang og mye kunne skje.

«Ja, den motoren kan kanskje ha kostet en årslønn eller to», spekulerer jeg, og vi snakker litt om hvor mye en årslønn kunne være den gangen. I boka om Frithjof ser jeg i ettertid at inntekten til Los Albert Pedersen i 1927 var kr 5760, mens båt med motor

Lillemas besteforeldre

Los Sverin Andreassen med sin blinde kone Dikka utenfor huset sitt ved Stranda.

var verdsatt til kr 13000, så jeg gjettet nok ikke så galt.

Lillema tar frem det store fotoalbumet hun har tatt med. Hun har mange bilder fra Hvasser. Vi fester oss særlig ved ett. En vever gammel dame med hendene foldet i fanget sammen med en blid aldrende gubbe med hvit skipperlue. Losen og hans hustru – bestefar og mormor i Stranda på en hagebenk foran sitt hjem.

Marit finner frem fotoapparatet sitt. Det kan vi bruke i medlemsbladet. Og praten rundt kaffebordet beveger seg mot andre temaer som barndomshjemmet til Lillema, lodding av dybder sammen med lospappaen og Espens interesse for gamle landbruksmaskiner.

Svenner - min Barndoms verden

*Sonja Selvig Langseth i samtale
med Fredrik Lange-Nielsen*

Den lille øya i havgapet var barndommens rike – Sonjas lille lykkeland. Fastlandet tilhørte den store verden. Fyrfolket var sjelden der. Hva skulle de i land etter? De hadde ingen familie eller venner der. De var vestlendinger. De fikk de varene de trengte ved å skrive handleliste til reservebetjenten. Han fungerte som postfører og fraktet post og varer med sin store snekke en gang i uka.

I fredsåret 1945 flyttet familien Selvig inn i 1. etasje i Steinhuset og ble der i 17 år. I 2. etasje bodde en annen familie. Solveig hadde nettopp fått igjen styrmannen som hun giftet seg med like før utbruddet av 2. verdenskrig. Sonja hadde nettopp truffet faren sin, Albert Tinus Selvig for første gang. Ingen hadde hørt fra ham siden rede-

riet meldte ham savnet etter torpedering av en konvoi i 1943.

Sonja hadde ingen søsken, forteller hun, bare en fire år yngre venn som hette Olav og var sønn av fyrmester Heltne. Jeg har invitert meg til Sonja for å få høre litt om hennes uvanlige oppvekst.

«Mamma var konstant redd for at jeg skulle falle utfor fjell eller drukne. Vestlendinger kunne vanligvis ikke svømme den gangen, men jeg måtte lære det. Pappa bandt et tau rundt liv på meg og hev meg ut fra brygga allerede første sommeren. Slik lærte vi å svømme på Svenner» smiler Sonja til meg, mens jeg noterer febrilsk.

Allerede som 8-10 åring hadde hun faste plikter. Hun og Olav fulgte badegjester opp i fyrtårnet. På varme sommerdager kunne det bli mange turer. Det var gjestfritt

forts. neste side

Sonja Selvig Langseth i sin leilighet i Stavern.

på Svenner, minnes Sonja. Vi hadde ingen faste tider for omvisning. Mange ble invitert inn i hjemmene våre også for å se hvordan fyrfolk bodde – uten strøm eller innlagt vann. Da fikk de alltid en kopp kaffe og en liten prat.

Vi lagde mat på vedkomfyr og lette Svenner rundt etter drivved. Det var stas når vi fant en hel stokk som tømmerfløterne i Lågen hadde mistet. Vi fyrte ikke mer enn vi måtte om vinteren. Spise-stua (finstua) ble avstengt og bare åpnet og fyra i ovn med koks til jul og andre høytider. I den innerste stua (dagligstua) mot fyret fyrte vi hele vinteren – med koks. I begge stuene ble det fyrt med koks. Hvis det var for mange kuldegrader, fyrte vi bare annenhver uke da vi hadde skolestue der. Da hadde vi også lærerinnen – guvernanten - i kosten og kveldskos med radio i stua om kvelden.

Om sommeren kokte vi mat og varmet vann på primus. Lys fikk vi fra parafinlamper. Fyrlykten fikk heller ikke elektrisk lampe før i 1961.

Vi hadde mye fersk fisk på menyen. Det var bare å ta en liten tur med fiskestanga så var middagen sikret. Det gikk svære torsk nær fjellet. Vi spiste også Klippfisk en gang i uka. Mamma pleide å kjøpe 30 kilo av gangen fra Ålesund (Kristiansund??). Den ble vannet ut, tilberedt som fersk fisk og servert med kårabistappe. En annen gjenganger ved middagsbordet var Kumle eller potetballer. Det er Stavangermat. Vi spiste kjøtt også. Mamma kjøpte store porsjoner og kvernet det til kjøttdeig som hun kokte i en stor kjele og hermetiserte. På lørdager spist vi spekesild som ble kjøpt inn i dunker.

Jeg startet på skole høsten etter at vi kom til Svenner, da jeg var 7 år. Første og andre skoleåret bodde det ei jente i 2. Etasje som gikk i 5. og 6. klasse på skole sammen med meg, og så flyttet de. Da var Olav blitt stor nok til at vi kunne dele på en lærerinne eller guvernante som vi kalte henne. Vanligvis flyttet mødrene til land med barna sine når de skulle begynne på skolen, men mamma ville ikke flytte fra pappa, for han klarte ikke

30 *Sonja og Olav fisker berggylte til agn i hummertegnene.*

å være alene. Han hadde fått dårlige nerver på grunn av opplevelsene under krigen.

I stedet for å gå på vanlig skole, fikk vi privatundervisning som foreldrene våre betalte. Guvernantene var unge damer som tok et praksisår mellom gymnaset og lærerskolen. De ble som medlemmer av familjene. De bodde i loftsetasjen på fyrmesterboligen, men byttet på å spise hos oss og fyrmesterens. Vi ble veldig knyttet til den første guvernanten vår, Bjørg Møller-Christensen fra Ålesund, og har holdt kontakten med henne både mamma og jeg. Nå er hun gått bort». Sonja viser meg en helsides avisartikkel fra 1998 der Bjørg minnes årene som ung guvernante på Svenner. Hun skriver at det var trygt og godt på Svenner. Det eneste nifse var turen til utedoen i mørket når det stormet som verst. Den lå vendt mot havet og brenningene. Noen ganger hørtes det ut som sjøen skulle ta både henne og doen».

Vi byttet på å bruke stuene i fyrmesterboligen og steinhuset til skolerom annen hver uke. Jeg tror vi lærte det vi skulle. Vi likte skolen og lekte mye skole på fritiden.

Skoleåret vårt varte bare fra september til påske. Fra 5. klasse gikk jeg også på vanlig skole fra påske og frem til sommerferien for å ta eksamener. Den første gangen bodde jeg hos onkel og tante i Bergen og gikk på Minde skole. Det neste skoleåret ble avsluttet hos den første guvernanten min, Bjørg i Ålesund. I 7. klasse måtte jeg flytte til slektninger på Ulvesund fyr. Olav flyttet med moren sin til Stavern for å gå på skole der. Men jeg lengtet så voldsomt hjem at jeg fikk flytte over til Romberggata i Larvik i stedet, og bodde hos Konsul Christiansens. De besøkte oss mye om somrene, så jeg kjente dem godt. Likevel fortsatte jeg å savne Svenner og foreldrene mine.

Lørdagene var ukas høydepunkt på fy-

forts. neste side

Sonja, Olav og Jørn Fadum lekte mye med robåten.

ret. Da pleide postfører Fadum å kjøre til Stavern med handlelister for å hente varer og post. Jeg fikk Donald Duck, bolle og rødbrus til barnetimen. De voksne koste seg med blader, post og aviser.

Lørdagskvelden var også tiden for ukens bad. Da varmet mamma masse vann til den store sinkbalja. Guvernanten badet først, og så var det min tur – i nytt badevann, altså. Vi hjalp til med å øse vann over hverandre. Deretter fikk vi et brett med kveldsmat oppi dobbeltsenga til mamma og pappa.

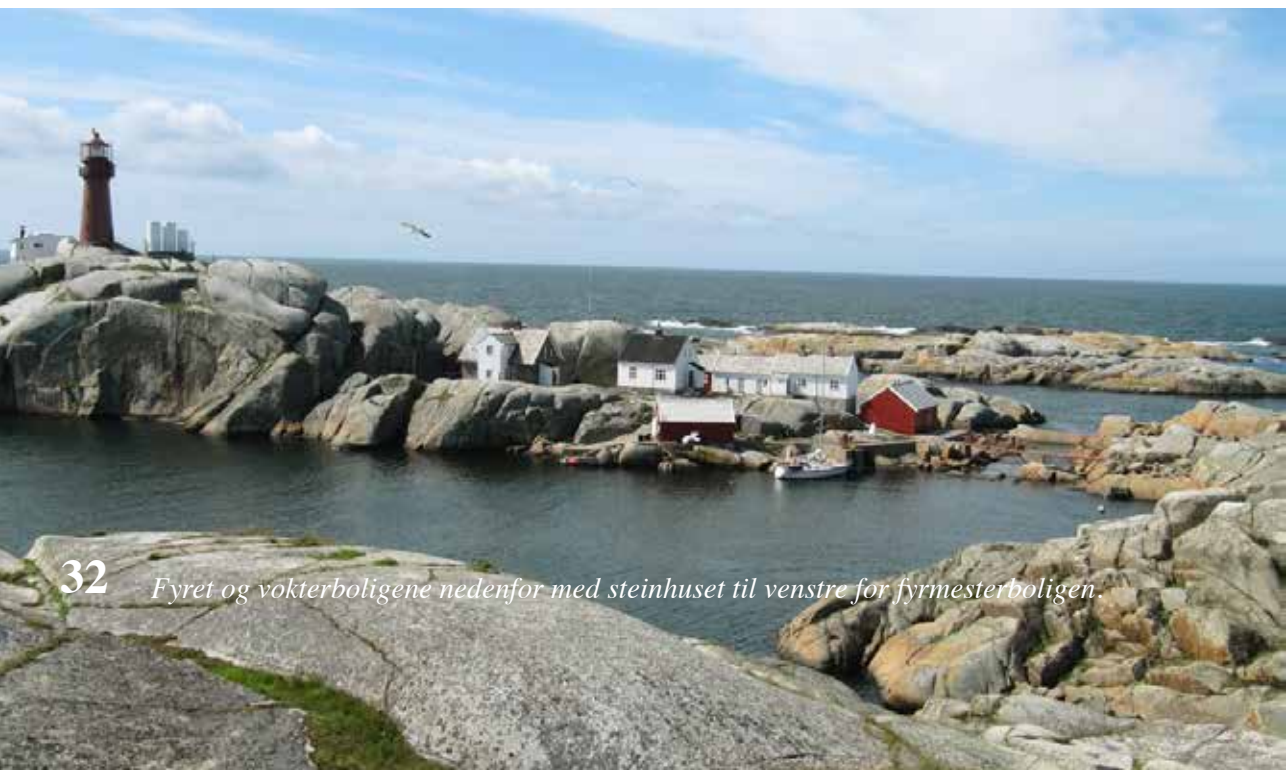
Jeg kan ikke huske at vi kjedet oss noen gang. Vi fant på leker selv. Vi lagde, f. eks hoppbakker med laken over en stol og snekret skihoppere som hoppet fint. Om vinteren lagde fedrene akebakke til oss som de frøs til med vann. Det gikk så det ulte. Vi lekte med ball, klatret i fjella og utforsket øya og holmene til fots eller med en robåt som vi fikk låne. Når vi lekte skole tegnet vi kart. Også diktet vi historier. Olav var flink til å fortelle og ble siden journalist, først i ØP og siden i Aftenposten.

Vi hadde morsomme oppgaver for foreldrene våre også. En av dem var å skaffe

agn til hummertegnene. Først fisket vi småkrabber som vi slapp i sanketegner under brua inn til slippet. Krabbene foret vi daglig med fiskehoder og innmat. Så brukte vi dem som agn til berggyltefiske fra fjellet. Berggyltene saltet fedrene våre ned i store tønner og brukte til agn igjen i hummertegnene. Hummerfisket var en viktig inntektskilde.

En gang holdt det på å gå ille. Vi hadde rodd rundt øya til en holme på nordenden av Svenner der vi dro opp 70 berggylter. Plutselig ble vi overrasket av dårlig vær. Vi hoppet i båten, og jeg som var størst rodde som besatt. Brått fikk vi en stor sjø ombord og bunnproppen løsnet. Olav satte fingeren i hullet. Fisk og tiljer fløt. Redningsvester fantes ikke. Etter mye slit ved årene fikk vi berget oss i land. Vi fikk en kraftig lærepenge, men vi berget livet.

En annen oppgave var å sanke måkeegg til matlagingen. Vi tok bare fra de små måkene, sildemåker tror jeg de heter. De store måkenes egg ville vi ikke ha. De spist jo alt mulig. Åtselsfulger, sa pappa. Vi plukket ikke mer enn ett egg fra hvert reir. Da

fortsatte måkene å legge egg langt ut over sommeren. Når ungene var klekket, og det kom fremmede på besøk, stupte måkene mot dem for skremme, mens Olav og jeg fikk gå i fred. Jeg tror måkene lærte oss å kjenne og visste at vi ikke var farlige.

Når tåka kom sigende, måtte familien til vakthavende følge godt med. Så fort en holme som heter Hetta, forsvant av syne måtte vi opp i fyret og varsle. Da startet vakthavende kompressoren som lagde trykkluft til tåkeluren. Det var en forferdelig støy i maskinrommet. Tåkeluren sendte lange støt hvert 3 minutt og kunne høres helt til Larvik. Men lyden gikk over husene, så det låt ikke verre nede hos oss enn at vi vente oss til det.

Det var et yrende fugleliv på Svenner. En stund var det til og med fasaner der. De hadde forlagseier Jørgen Cappelen satt ut. Han hadde landsted i Viksfjord og var veldig glad i Svenner. Om høsten kom han på fasanjakt. Fasanene trengte litt ekstra for om vinteren, og jeg fikk ansvar for å fore dem. Harer var det også, men dem hadde det vært mange flere av tidligere.

Også hadde vi husdyr da. De første årene etter krigen hadde vi både gris, høner og sauer. På ett tidspunkt hadde vi 10 sauer og sauefjøs som lå ytterst på ett av husene. Om høsten kom Sverre Borvik fra Stavern og slaktet. Da hadde fruene arbeid med salting og hermetisering frem mot jul.

Det bodde også folk andre steder enn på fyret. I fiskerdalen litt lenger vest bodde fisker Lauritsen. Han hadde båt ute hele året. Da han fylte 50 år kom fyrmester Hjeltne med kake. Du burde hatt en kone sa han til Lauritsen, som nok var enig, men ikke visste hvordan han skulle kunne skaffe seg det. Kanskje du kunne avvertere i «Romantikk» (ungpikeblad)? Lauritsen ristet på hodet. Han kunne ikke skrive. Da tilbød Hjeltne seg å avvertere for ham. Ikke lenge etter dukket det opp en voksen dame som kunne ten-

ke seg å dele bo med fiskeren på Svenner. Hun flyttet ut og gjorde det pent rundt hytta med bærbusker og frukttrær. Jeg husker at de holdt hverandre i hendene.

Fiskerdalen var vakker med masse blomster. Om våren bugnet den av liljekonvall. Vegetasjonen var mye mer åpen den gangen. Fedrene våre brant ned busker og kratt i alle viker så det kunne vokse gress til sauene neste år. Inne på øya nær stien til Nordbukta hadde fedrene våre til og med laget en hage der vi hadde hagemøbler. Rundt de gamle hustuftene til losene som bodde på Svenner, høstet vi solbær rips og stikkelsbær, men nå har solbærbuskene tatt helt over. Svenner har grodd igjen, men de siste årene har i hvert fall ildsjeler som Linda i Frithjofs venner og faren Magne Nilsen, gjort en kjempejobb for å rydde de gamle stiene og snekre fine skilt til å vise vei. De flest er laget av Linda. Det må du få med», ivrer Sonja på tampen av samtalen.

Sonja har mye mer å fortelle om livet på Svenner og har gjort det mange ganger. Etter at fyret ble åpnet som kystledfyrtårn, har hun holdt en rekke foredrag, men har sluttet med det nå. Hun viser meg manuset og to avisartikler til støtte i skrivingen. Her er mer interessant stoff. Kanskje burde vi skrive mer i neste medlemsblad? Jeg tror måkene lærte oss å kjenne...

***Takk til våre
annonsører
for den gode støtten
de gir
Frithjofs Venner***

***Vi oppfordrer våre medlem-
mer til
å bruke firmaene som støtter
oss.***

Velkommen til Larvik Havn – Revstien

For mer informasjon se larvik.havn.no

LARVIKHAVN

The logo for KPMG, featuring the letters 'KPMG' in a bold, italicized, sans-serif font. The letters are white with a blue outline and are set against a background of three vertical blue bars of varying heights.

Tlf. 33 47 17 00

Pindslevn. 1B
Boks 1063,
3203 Sandefjord

Tannlege
HENNING MYHRE AS
MNTF

Kongegt. 31, 3256 Larvik
Tlf. 33 18 23 30

Bruk din lokalelektriker

H A F A
E L E K T R O • A S

LARVIK Tlf: 33 13 38 88

BYGGMESTER

Rolf Henrik Johnsen a.s

Kaupang, 3261 Larvik

tlf. 33 12 52 37

Mob. 90 73 69 17

E-post: rhjohns@online.no

Bergs

Rør og Byggservice as

*Kvalitet og service
til en fornuftig pris*

Tlf 922 02 422

www.bergsror.no

CARLSENFRTZØE

Den lokale byggevarerpesialisten

Larvik & Stavern

Tlf. 33 13 23 00 - 33 13 99 66

www.carlsenfritzoe.no

SØNDRSRØD

33 11 80 60

dag-arild-bakken@ngbutikk.no

Frithjofprodukter

Marineblå Frithjof-genser

Utsolgt. Det blir vurdert å bestille nytt opp-lag dersom interessen er stor nok.

T-skjorter i bomull

Offwhite Str. 12-13 år, S og XL

Marineblå 3-14 år, S, M, L, XL Pris **kr 100,-**

CD'n Frithjof II

Identisk med den gamle kassetten, full av sommer, venner, kyst og bølgeskvulp.

Pris **100,-**

Kystkultur i Vestfold. Frithjofs venner 30 år... og vi seiler videre

Her er samlet artikler fra medlemsbladene som belyser liv og virke langs kysten fra generasjoner tilbake og til vår egen tid.

Samlet av
Fredrik Lange-Nielsen,
Marit Ønvik og Line Lund.

Pris: **kr 300,-**

*Alle produktene kan kjøpes hos
Vigdís Mette Amlie, tlf: 980 44 105,
vigdis-amlie@hotmail.com
Må produktene sendes, kommer porto i tillegg*

*Boka Kystkultur i Vestfold kan
også kjøpes hos
Norli Bokhandel på Amfi, Larvik.*

Skal du flytte?

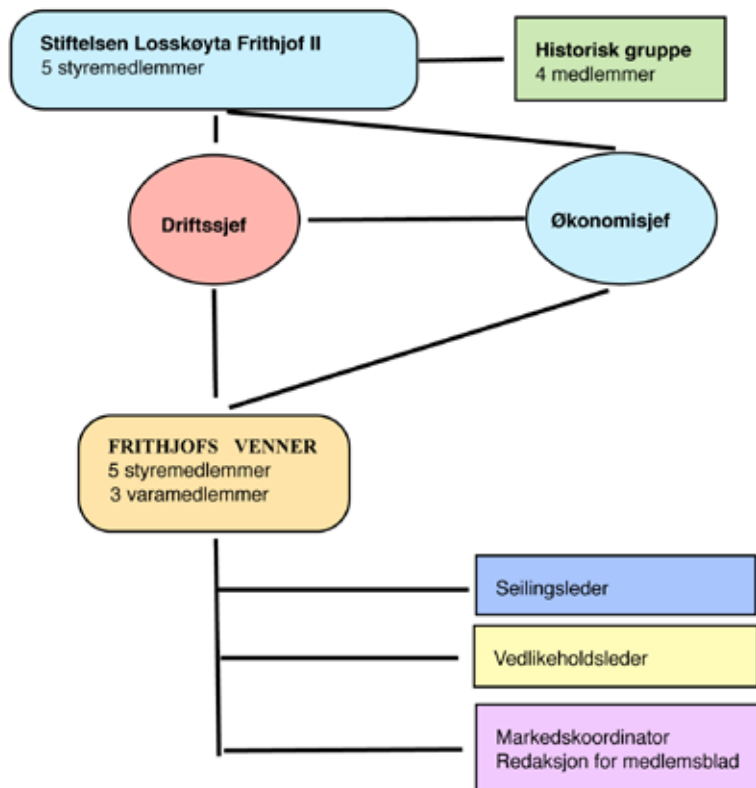
Ved hver utsendelse av medlemsblad og medlemskontingent får vi ekstraarbeid pga blad/brev i retur fordi noen har flyttet. Automatisk omadressering fra Posten har begrenset varighet, og etter perioden returneres sendingen med påskrift "Adresse ukjent" eller "Omadresseringsperiode utløpt".

Hvis du skal flytte så husk på oss!!!

Send oss en lapp eller en epost. Det sparer oss for både ekstra arbeid og ekstra porto. Send

til erling@augland.net

Losskøyta Frithjof II - Organisering 2013

Stiftelsen Losskøyta Frithjof II

Styrets oppgave er å opprette årlig avtale om vedlikehold og drift, samt utarbeide årlige budsjett. Følge opp alle myndighetskrav i hht stiftelsesloven og Stiftelsens vedtekter samt forestå søknader om offentlige og private tilskudd til utbedring av den historiske losskøyta.

DRIFTSSJEF

Sørge for at avtale om drift, vedlikehold og utbedringer følges og ha overoppsyn med losskøyta samt utarbeide drift og vedlikeholdsprogram.

ØKONOMISJEF

Forestå regnskapsføring og inn-utbetalinger for Stiftelsen og Venneforeningen i tråd med god regnskapsskikk.

FRITHJOF S VENNER

Styrets plikt og ansvar er å forholde seg til avtale om bruk (drift), vedlikehold, utbedring og markedsføring av losskøyta og forholde seg til godkjent årlig budsjett samt bistå Stiftelsen i en aktiv markedsføring slik at losskøyta er til nytte og glede for alle som søker en historisk maritim opplevelse.

Styret i stiftelsen Loskøyta Frithjof II

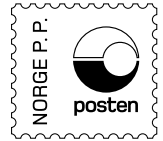
Funksjon	Navn	Adresse	e-post	Mobil	Representerer forening
Leder / sekretær	Einar A. Andersen	Vestre vei 29, 1397 NESØYA	post@nestinvest.no	92 26 33 40	Frithjofs Venner
Styremedlem / Økonomi	Erling Augland	Fjellvikveien 4, 3280 TJODALYNG	erling@augland.net	98 23 18 27	Frithjofs Venner
Styremedlem	Bjørn Hellner	Håkonsgate 53, 3258 LARVIK	bjhellne@online.no	97 07 12 39	Kystlaget Fredriksvern
Styremedlem	Fredrik Lange-Nielsen	Snarveien 5, 3260 LARVIK	fredrik.lange-nielsen@bufetat.no	90 56 79 56	Foreningen Larvik Sjøfartsmuseum
Styremedlem / Driftssjef	Thor Ivar Gulliksen	Svaleveien 14, 3258 LARVIK	gullikth@hotmail.com	45 26 64 95	Foreningen Larvik Sjøfartsmuseum

Styret i Frithjofs Venner

Funksjon	Navn	Adresse	e-post	Mobil
Styremedlem Leder / Sekretær	Ronald Nilsen	Ekebakken 3 D, 3264 LARVIK	ronaldgnilsen@gmail.com	94 89 13 64
Styremedlem	Vigdis Mette Amlie	Frankendalsveien 36 B, 3258 LARVIK	vigdisamlie123@gmail.com	98 04 41 05
Styremedlem	Fredrik Lange-Nielsen	Snarveien 5, 3260 LARVIK	fredrik.lange-nielsen@bufetat.no	90 56 79 56
Styremedlem	Anne Thorenfeldt	Dronningensgate 8, 3262 LARVIK	annet@vfk.no	97 61 21 17
Styremedlem	Dag Ottar Vold	Lekkegaten 2, 3260 LARVIK	dag.ottar.vold@norconsult.com	45 40 44 24
1. Varamedlem	Bjørn Hellner	Håkonsgate 53, 3258 LARVIK	bjhellne@online.no	97 07 12 39
2. Varamedlem	Olaf Klunderud	Vestveien 55, 3292 STAVERN	olaf.klunderud@gmail.com	90 15 32 41
3. Varamedlem	Linda Nilsen Augland	Fjellvikveien 4, 3280 TJODALYNG	linda@augland.net	92 05 30 61

Andre sentrale funksjoner

Funksjon	Navn	Adresse	e-post	Mobil
Dugnads-ansvarlig	Fredrik Lange-Nielsen	Snarveien 5, 3260 LARVIK	fredrik.lange-nielsen@bufetat.no	90 56 79 56
Seilings-ansvarlig	Anne Thorenfeldt	Dronningensgate 8, 3262 LARVIK	annet@vfk.no	97 61 21 17
PR-/rekvisitter	Vigdis Mette Amlie	Frankendalsveien 36 B, 3258 LARVIK	vigdisamlie123@gmail.com	98 04 41 05
Redakter medlemsblad	Fredrik Lange-Nielsen	Snarveien 5, 3260 LARVIK	fredrik.lange-nielsen@bufetat.no	90 56 79 56
Web / internet	Erling Augland	Fjellvikveien 4, 3280 TJODALYNG	erling@augland.net	98 23 18 27

Avsender:
Frithjofs Venner
Postboks 134
3251 LARVIK

Bli en “Frithjof-venn”!

Losskøyta Frithjof II eies av en stiftelse som står ansvarlig for drift, vedlikehold og restaurering. Skøyta venneforening - Frithjofs Venner - har som oppgave å støtte opp om Stiftelsens arbeid og å skape et levende miljø rundt båten.

Bli med du også! Støtt opp om bevaringen av Frithjof II. Bli medlem i “Frithjofs Venner”. Det koster lite, men er til stor hjelp for oss, og du får selv mye igjen for medlemskapet. Det forplikter ikke til dugnad eller annen form for innsats, men har du lyst til å arbeide aktivt med bevaring av Frithjof II, er du hjertelig velkommen.

Aktiv eller ikke, så vil du få tilsendt vårt medlemsblad “Frithjof II”. Bladet speiler aktivitetene i foreningen og inneholder ellers artikler med historisk tilsnitt knyttet til Frithjof og kystkulturen. Her får du også tilbud om gratis medlemsturer med Frithjof II, og invitasjoner til fester og forskjellige arrangementer. Medlemskapet gir deg bedre muligheter til å bli kjent med skøyta historie. Samtidig er du med på å sikre at Frithjof blir bevart for framtiden, og får seile i sitt opprinnelige farvann.

Ja, jeg/vi ønsker medlemskap

Navn: Enkelt medlemskap (kr 300,- pr. år)
Adresse: Familiemedlemskap (kr 400,- pr. år)
Poststed: Pensjonister (kr 150,- pr. år)
Telefon: Aktiv / Passiv
E-post:

Velkommen blant Frithjofs Venner:

Hvis du vil slippe å klippe i bladet, kan du kopiere eller skrive av talongen.

Sendes til:
Frithjofs Venner, Postboks 134, 3251 LARVIK